

IP-rättigheter

Det finns två typer av egendom

Människor och företag äger olika **saker**, som skyddas från tjuvar genom att låsa in sakerna.

Till exempel cykeln, bilen, verktygen, läsplattan och mobilen.

Människor och företag har även värdefull egendom som inte kan ses eller vidröras. Detta kallas för **immateriell egendom**.

Till exempel uppfinningar, varumärken, en ny design samt olika skapande verk, såsom en tonsättning, en dikt, en film eller ett datorprogram.

Det finns två typer av egendom

Immateriell egendom kan inte låsas in.
Den skyddas mot olovlig användning med
IP-rättigheter, det vill säga exempelvis med

upphovsrätten

ett varumärke

mönsterrätten

ett patent

ett varumärke

Namn, logotyp

Mönsterrätt

Produktens utseende, design

Patent

Nya tekniska lösningar

Upphovsrätt för innehåll

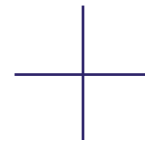
Tidningar/tidskrifter, böcker, videot, musik

IP-rättigheter

eller IPR (Intellectual Property Rights)

Upphovsrätt

Industriella rättigheter

Upphovsrätt

Närstående
rättigheter

Varumärke

Mönsterrätt

Patent

Upphovsrätt och industriell rätt är immateriell egendom.
De kan inte vidröras, men de kan ägas.

Vad behöver man industriella rättigheter till?

Syftet med IP-rättigheter är att ge upphov till och skydda innovationer och kreativitet.

- **Upphovsrätten och närstående rättigheter** gör det möjligt att utöva skapande arbete professionellt.

Utan deras skydd skulle få vara redo att skriva en bok, producera ett musikalbum eller en film eller grunda ett tv- eller mediebolag.

- **Varumärken, mönsterrätt och patent** är å sin sida viktiga verktyg inom företagets produktutveckling och marknadsföring.

Utan dem skulle det knappt finnas kända varumärken eller uppfinningar.

Upphovsrätt

Vad är upphovsrätt?

Skyddar originella verk, det vill säga resultat av upphovspersonens personliga skapande arbete.

- Till exempel tonsättningar, filmer, målningar, texter, pjäser, fotografier och datorprogram och -spel.

Vad är upphovsrätt?

- Skyddar verkets design.

Skyddar kan inte erhållas för idéer, handlingar, motiv, informationsinnehåll eller genomförandesätt.

- Ger upphovspersonen rätt att fatta beslut om på vilket sätt hens arbete får användas.

I vissa situationer tillåter lagen användning av någon annans verk. Till exempel får vem som helst kopiera verket för enskilt bruk, låna citat från verket och använda verket i en parodi utan upphovspersonens tillstånd.

- Uppstår för personen (eller personerna) som har skapat verket. Dessa kallas upphovsperson/-er.
- Gäller i Europa i 70 år efter att upphovspersonen har avlidit.

Vad är en närstående rättighet?

Skyddar vissa andra material som ligger nära verk.

- Närstående rättigheter innehas av utövande konstnärer, musik- och filmproducenter, fotografer, beredare av förteckningar och databaser, radio- och tv-bolag samt förläggare av presspublikationer.
- Skyddar ofta investeringar.
För att få skydd krävs inte originalitet.
Till exempel har en producent av en inspelning som innehåller fågelsång närstående rättighet till den.
- Nästan samma innehåll som i upphovsrätten.
Den största skillnaden mot upphovsrätten är den kortare skyddstiden.

Innehållet i upphovsrätten

Ekonomiska rättigheter

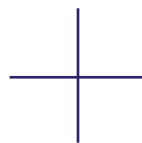
Skyddar upphovspersonens
förvärvsmöjligheter

Framställning av exemplar

Upphovspersonen får bestämma om man får **tillverka exemplar** av verket, till exempel genom att trycka upp eller kopiera en bok. Att ladda ned verket från internet är också att tillverka en kopia.

Tillgängliggörande för allmänheten

Upphovspersonen får bestämma om till exempel ett fotografi får **publiceras** i sociala medier. Att **ladda ned** från eller streama verket via internet för publik är att göra det tillgängligt.

Moraliska rättigheter

Skyddar upphovspersonens heder

Faderskapsrätt

Upphovspersonens **namn ska nämnas** i samband med användningen av verket.

Respekträtt

Verket får **inte bearbetas** på ett sätt som kränker det. Verket får inte göras tillgängligt för allmänheten i **en form eller ett sammanhang som kränker** upphovspersonen.

Repetition av det inlända (upphovsrätt och närstående rättigheter)

1. Endast ett resultat av skapande arbete kan vara ett verk.
Ja eller nej?
2. Även skådespelare och filmproducenter har rättigheter
som baseras på upphovsrättslagen.
Ja eller nej?
3. Jag får fritt kopiera mitt favoritbands låttexter
och lägga upp dem på internet.
Ja eller nej?

Industriella rättigheter

Vad är industriella rättigheter?

Varumärken, mönsterrätt, patent och andra industriella rättigheter förknippas med nästan alla varor och tjänster som vi använder i vardagen.

- De säkerställer att utvecklarna av varorna och tjänsterna kan gynnas av sitt utvecklingsarbete.
 - Exempelvis kan företaget förbjuda konkurrenter att använda varumärket som det äger, varans design eller en teknisk uppfinning utan tillstånd.
 - Företaget kan även sälja användarrättigheter, det vill säga licenser till den.
- Industriella rättigheter får man genom att ansöka om registrering i Finland hos Patent- och registerstyrelsen (PRS).

Olika industriella rättigheter

Varumärke skyddar varans eller tjänstens namn, logotyp eller annan identifierande faktor, såsom en slogan eller ett ljud.

- Varumärket hjälper till att särskilja varorna och tjänsterna från varandra, till exempel kex på butikshyllan, streamingtjänster som erbjuder underhållning, flygbolag och hamburgerrestauranger.

Mönsterrätt skyddar varans formgivning, det vill säga design.

- Skyddar hur produkten ser ut. Den skyddar inte tekniska lösningar som produkten innehåller.

Olika industriella rättigheter

Patent skyddar nya uppfinningar, till exempel ett nytt slags cykellås eller ett läkemedel.

- Patentinnehavaren kan tjäna pengar på att sälja sin uppfinning till andra. På det här sättet kan hen utveckla nya, bra uppfinningar för att förbättra allas våra liv.

Uppfinningen är en ny eller överraskande teknisk lösning på ett befintligt problem eller behov.

Repetition av det inlända (industriella rättigheter)

1. Vilka varumärken känner du till?
A) bland varor
B) bland tjänster
2. Patent får man automatiskt när man tar i bruk uppfinningen.
Ja eller nej?
3. Mönsterrätt skyddar nya funktioner/tekniska lösningar i produkten.
Ja eller nej?

Kränkningar av IP-rättigheterna

Vad är piratkopiering?

Piratkopiering på nätet är olovlig delning av filmer, tv-serier, musik, sport-sändningar och annat innehåll på internet.

Fysisk piratkopiering är exempelvis framställande och försäljning av olagliga kopior av musik, filmer och spel.

Vad är piratkopiering?

- I bakgrunden finns ofta organiserad ekonomisk brottslighet.
- Pirattjänster betalar inte någonting för innehållet de använder, men upprätthållarna av dem kan tjäna stora summor på reklamintäkter eller kundavgifter.
- Äventyrar förvärvsmöjligheterna för upphovspersoner och företagare inom kreativa branscher, minskar det lagliga utbudet och minskar statens skatteintäkter.

Vad är produktförfalskningar?

En som utan tillstånd har försetts med ett annat företags varumärke eller ett varumärke som kan blandas ihop med det.

- Även en produkt som olovligt efterliknar designen för en annan produkt som skyddas med mönsterrätt. Dessa är ofta så kallade repliker eller dupes (duplicate, kopia).

Vad är produktförfalskningar?

- Produktförfalskningar har ofta dålig kvalitet och är tillverkade under tvivelaktiga omständigheter. I bakgrunden finns ofta organiserad ekonomisk brottslighet.
- De kan även innehålla hälsovådliga eller giftiga ämnen. Läkemedelsförfalskningar samt förfalskade reservdelar och elektronikprodukter kan rentav vara livsfarliga.

Repetition av det inlända (piratkopiering och produktförfalskningar)

Piratkopiering

Hurdan inverkan har
piratkopiering
på upphovspersoner
och företag inom den
kreativa branschen?

Produktförfalskningar

Hurdana risker förknippas
med produktförfalskningar?